

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/53/2005

OPINIE O RYNKU PRACY, BEZROBOCIU I STOSUNKU DO BEZROBOTNYCH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

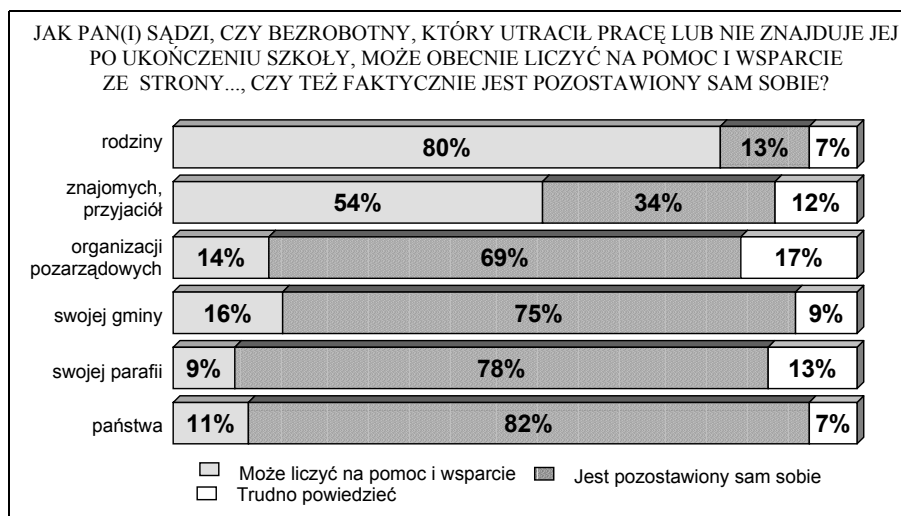
WARSZAWA, MARZEC 2005

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
22 października 2004 roku

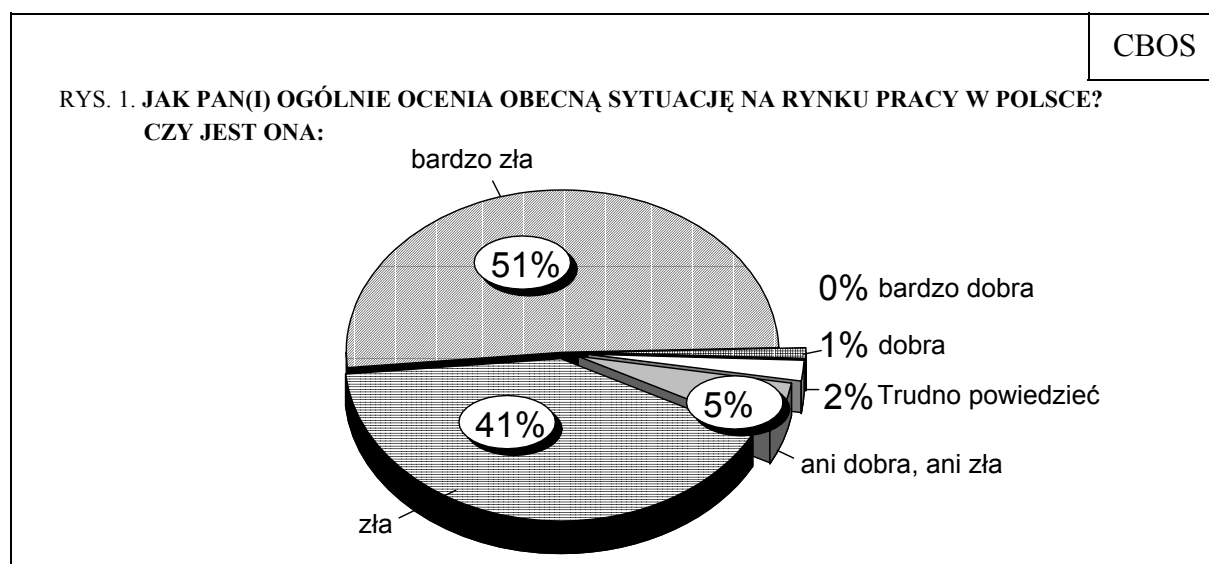
- Prawie wszyscy Polacy negatywnie oceniają sytuację na krajowym rynku pracy uznając, że jest bardzo zła (51%) lub zła (41%). Krytycznie oceniane są też lokalne możliwości zatrudnienia - 46% badanych uważa, że w ich miejscowości lub okolicy trudno o jakąkolwiek pracę, a 29% twierdzi, że jej tam w ogóle nie ma. Pesymistyczne są także przewidywania na najbliższy rok - 57% badanych twierdzi, że sytuacja na rynku pracy się nie zmieni, a 19% spodziewa się pogorszenia. Zaledwie 13% przewiduje poprawę.
- Najczęściej wskazywane przyczyny utrzymywania się bezrobocia to: brak miejsc pracy (95%), ukończenie szkół, po których nie ma pracy (64%), brak kwalifikacji potrzebnych na rynku pracy (49%), opłacalność pracy „na czarno” (48%), zdawanie się na pomoc rodziny (41%) oraz opieki społecznej (28%), zaniechanie starań o pracę (26%), niezaradność przy szukaniu zatrudnienia (24%).
- Do najgorszych skutków bezrobocia badani zaliczają: zły stan psychiczny bezrobotnych (40%), godzenie się pracowników na wyzysk, złe traktowanie w pracy (40%), ubożenie rodzin (38%), godzenie się na niskie zarobki (36%), podatność bezrobotnych na konflikt z prawem (32%), dezintegrację rodzin (29%), blokowanie możliwości życiowych młodzieży (29%), konieczność podejmowania pracy „na czarno” bez uprawnień socjalnych (28%).
- Badani uważają, że bezrobotni mogą liczyć na pomoc i wsparcie głównie ze strony rodziny oraz - w mniejszym stopniu - kręgu znajomych, przyjaciół. Najgorzej wypadają w tym kontekście oceny parafii i państwa.

Od ponad trzech lat, czyli od czasu, kiedy bezrobocie w kraju osiągnęło poziom nienotowany wcześniej w III RP, co miesiąc badamy społeczne oceny sytuacji panującej na rynku pracy oraz przewidywania w tej dziedzinie. Tym razem¹ pytaliśmy ankietowanych dodatkowo, co sądzą o przyczynach trwania bezrobocia i jego skutkach oraz jak oceniają stosunek różnych instytucji i kręgów społecznych do osób dotkniętych bezrobociem.

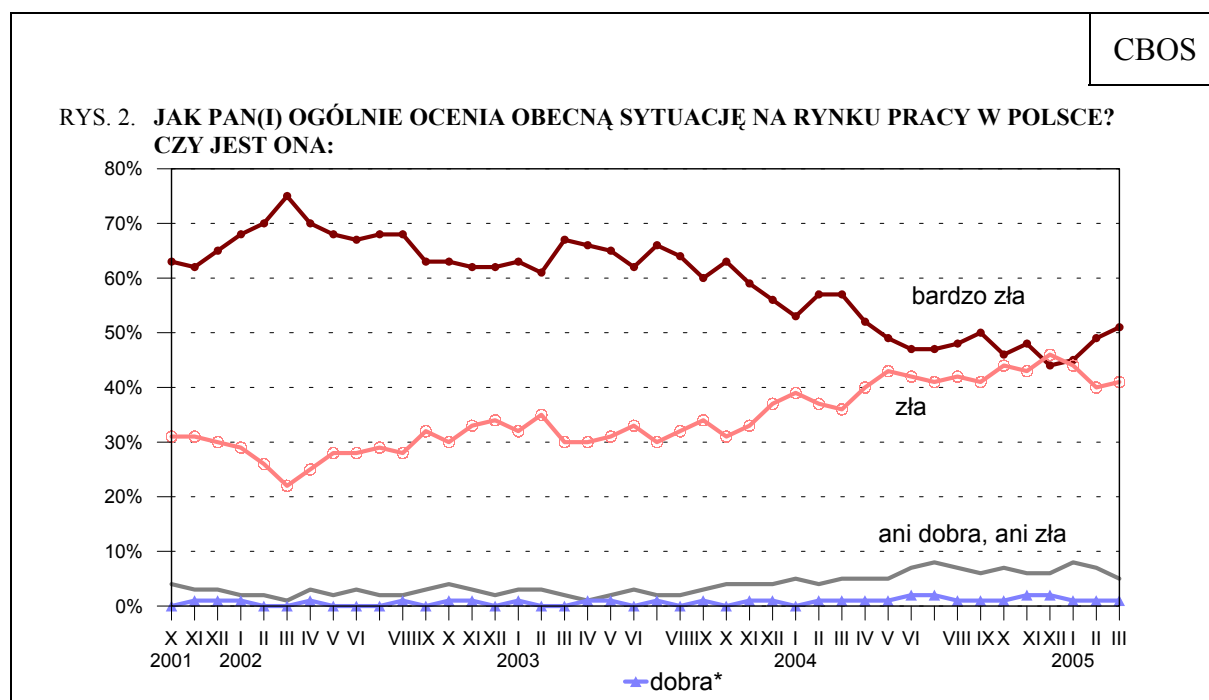
OPINIE O RYNKU PRACY

Niemal wszyscy Polacy niezmiennie negatywnie oceniają sytuację na rynku pracy w Polsce, w tym dwie piąte (41%) określa ją jako złą, a połowa (51%) - jako bardzo złą. Zaledwie pięciu na stu ankietowanych uznaje tę sytuację za przeciętną i tylko co setny ocenia ją pozytywnie. Krytyczne opinie o krajowym rynku pracy zdecydowanie dominują we wszystkich środowiskach społecznych.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (178) przeprowadzono w dniach 4-7 marca 2005 roku na liczącej 1025 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych Polaków.

Dając się zauważyć z perspektywy ostatnich trzech i pół roku stopniowe osłabienie krytycyzmu w tej sprawie (przejawiające się w powolnym spadku odsetka osób twierdzących, że sytuacja jest bardzo zła, na rzecz oceniających, że jest zła) w ostatnich trzech miesiącach uległo zahamowaniu.

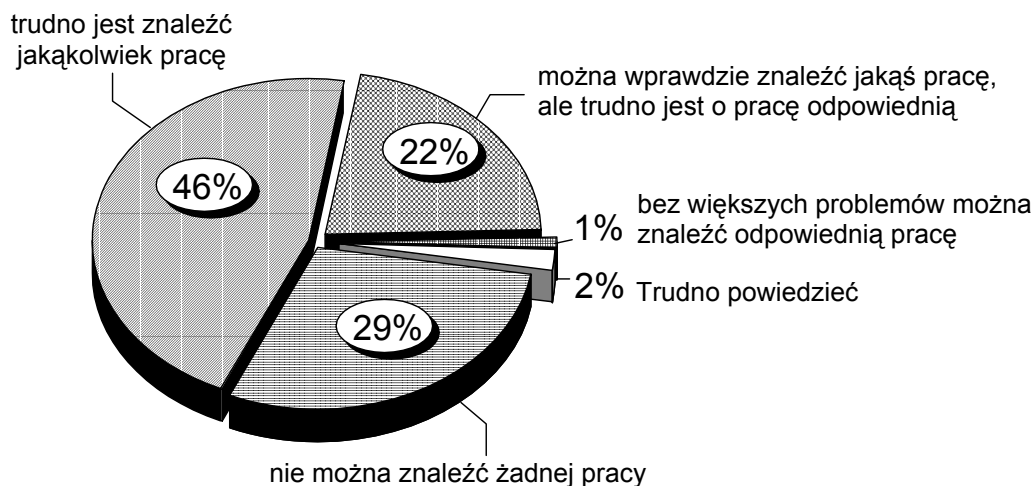

* Są to połączone odpowiedzi „bardzo dobra” i „dobra”. Pominięto „trudno powiedzieć”

Niezmiennie krytyczny jest także obraz lokalnych rynków pracy. Ponad jedna czwarta ankietowanych (29%) sądzi, że w ich miejscowości lub okolicy nie ma żadnej pracy, a prawie połowa (46%) uważa, iż trudno tam znaleźć jakiegokolwiek zatrudnienie. Ponad jedna piąta respondentów (22%) twierdzi jednak, że na lokalnym rynku pracy można się gdzieś zatrudnić, choć niełatwo jest o pracę odpowiednią. Tylko co setny badany uważa, że odpowiednią pracę można znaleźć bez większych problemów.

CBOS

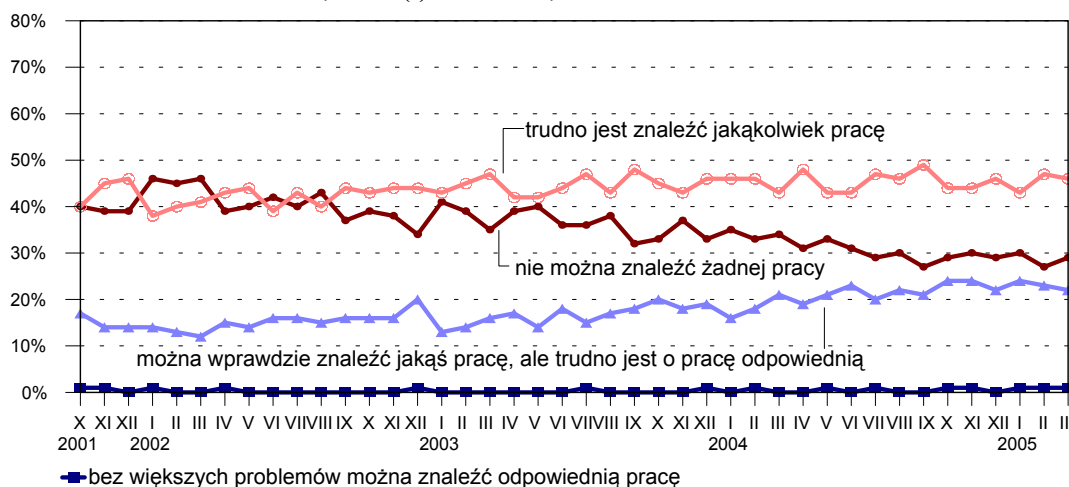
RYS. 3. JAK OKREŚLIŁ(A)BY PAN(I) SYTUACJĘ NA RYNKU PRACY W PANA(I) MIEJSCOWOŚCI LUB OKOLICY? CZY, PANA(I) ZDANIEM, OBECNIE:

Z perspektywy ostatnich trzech i pół roku widać niewielką poprawę opinii o lokalnych rynkach pracy - powoli maleje odsetek osób twierdzących, że w ich miejscowości lub okolicy nie ma żadnej pracy, a stopniowo rośnie liczba przekonanych, że da się tam znaleźć jakąś pracę, choć trudno o odpowiednią.

CBOS

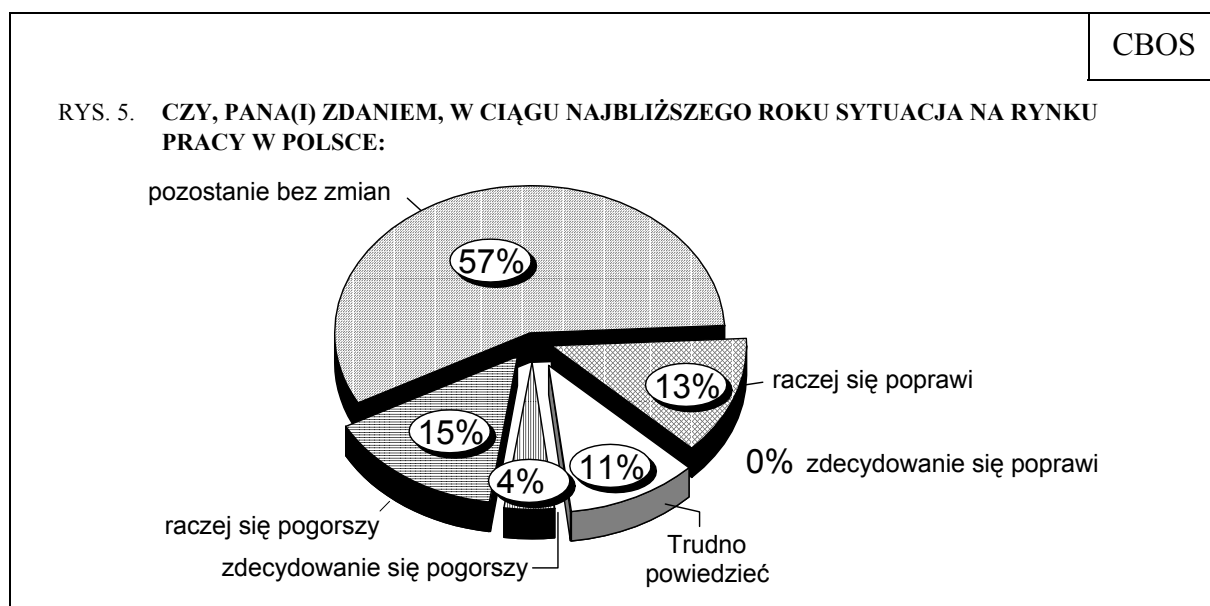
RYS. 4. JAK OKREŚLIŁ(A)BY PAN(I) SYTUACJĘ NA RYNKU PRACY W PANA(I) MIEJSCOWOŚCI LUB OKOLICY? CZY, PANA(I) ZDANIEM, OBECNIE:

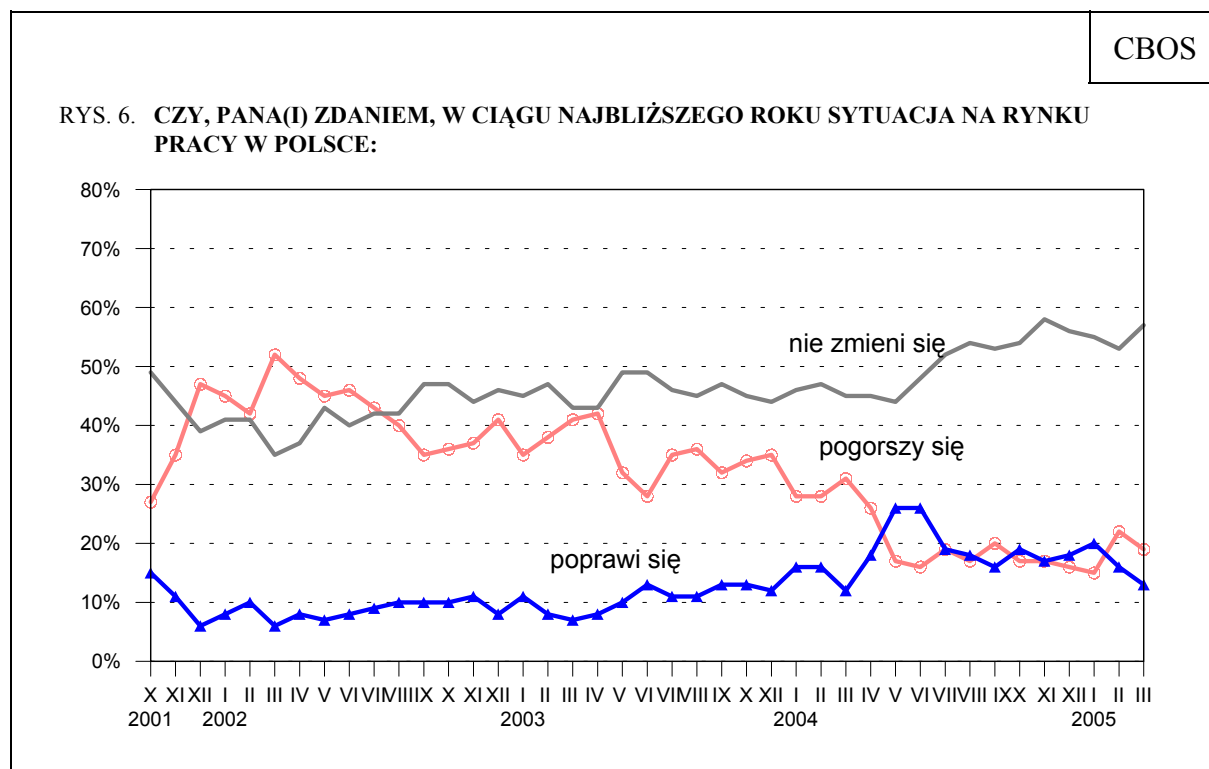
Pominięto „trudno powiedzieć”

Oceny sytuacji na lokalnych rynkach pracy są bardzo zróżnicowane społecznie (zob. tabele aneksowe). Na brak jakiegokolwiek pracy w miejscu zamieszkania lub okolicy najczęściej wskazują badani znajdujący się w trudnym położeniu ekonomicznym, mający jedynie podstawowe wykształcenie, zwłaszcza rolnicy, renciści i bezrobotni. Tak krytyczny obraz lokalnego rynku pracy znacznie częściej odnotowujemy też u kobiet niż u mężczyzn. Okazuje się jednak, że im ankietowani są lepiej wykształceni i sytuowani, a także im są młodszy, tym rzadziej wyrażają skrajnie negatywne opinie, na ogół też częściej są przekonani, że w ich miejscowości lub okolicy można znaleźć jakąś pracę, choć trudno o odpowiednią. Należy przy tym wyraźnie podkreślić, że wciąż najlepiej jest oceniany wielkomiejski rynek pracy - większość mieszkańców miast liczących ponad 500 tys. ludności twierdzi, że jest tam szansa na jakieś zatrudnienie, choć nie zawsze odpowiednie. Stosunkowo dobrze oceniana jest także sytuacja w miastach dużych (liczących od 101 do 500 tys. ludności), natomiast im mniejsza miejscowość, tym bardziej krytyczne opinie mieszkańców o lokalnym rynku pracy.

Przewidywania dotyczące sytuacji na krajowym rynku pracy w najbliższym roku cechuje pesymizm. Od stycznia stopniowo maleje odsetek optymistów - obecnie zmiany na lepsze spodziewa się tylko nieco ponad jedna ósma badanych (13%). Natomiast prawie co piąty respondent (19%) przewiduje pogorszenie, a ponad połowa (57%) nie oczekuje żadnych zmian na rynku pracy, co przy wysokim poziomie bezrobocia w kraju z pewnością też nie jest optymistyczną prognozą.

Z dłuższej perspektywy czasowej, obejmującej ostatnie trzy i pół roku, widać, że po odnotowanej w pierwszej połowie ubiegłego roku niewielkiej poprawie przewidywań (wzrost wtedy odsetek optymistów, natomiast zmalał spodziewających się pogorszenia i obie grupy zrównoważyły się liczebnie) zaczęło się stopniowo umacniać przekonanie, iż w ciągu najbliższego roku nic się na krajowym rynku pracy nie zmieni.

Pominięto „trudno powiedzieć”

We wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych przeważają liczebnie osoby przekonane, że w ciągu najbliższego roku sytuacja na rynku pracy się nie zmieni lub wręcz ulegnie pogorszeniu. Najbardziej optymistyczne są przewidywania młodzieży, szczególnie uczącej się - poprawy sytuacji na rynku pracy spodziewa się prawie dwie piąte uczniów i studentów (37%) oraz niemal jedna trzecia ogółu ludzi młodych w wieku od 18 do 24 lat (31%). Natomiast rolnicy wydają się zupełnie pozbawieni nadziei na poprawę w tej dziedzinie.

OPINIE O PRZYCZYNACH UTRZYMYWANIA SIĘ BEZROBOCIA W KRAJU

Ankietowani jednomyślnie i niezmiennie od roku 2003 za główne przyczyny utrzymywania się bezrobocia w kraju uznają złą sytuację na rynku pracy (brak miejsc pracy - 95%) oraz niedostosowanie systemu edukacji do potrzeb tego rynku (ukończenie szkół, po których nie ma pracy - 64%).

W kolejnych trzech kwestiach opinie Polaków są podzielone. Połowa badanych przyznaje wprawdzie, że ważnym powodem trwania bezrobocia są nieodpowiednie kwalifikacje bezrobotnych (49%), lecz drugie tyle jest odmiennego zdania na ten temat. Podobnie kształtują się opinie na temat wpływu, jaki na bezrobocie w Polsce ma opłacalność pracy „na czarno” (48%). Poza tym dwie piąte badanych (41%) tłumaczy utrzymywanie się bezrobocia tym, że osoby nim dotknięte mają zapewnioną pomoc rodziny, co może osłabiać ich motywację do znalezienia pracy (ponad połowa zaprzecza temu). Trzeba jednak podkreślić, że powód ten jest obecnie znacznie częściej wskazywany niż w latach poprzednich.

Pozostałym czynnikom ankietowani przypisują znacznie mniejsze znaczenie w podtrzymywaniu bezrobocia. Stosunkowo niewielu badanych wskazuje na cechy i postawy samych bezrobotnych twierdząc, że opłaca im się korzystać z zasiłków i pomocy opieki społecznej (28%) lub że w ogóle nie podejmują starań o pracę (26%) czy też są niezaradni i nie potrafią jej znaleźć (24%). Zaledwie jedna ósma badanych (13%) sądzi, że bezrobocie utrzymuje się, bo ludzie dobrze prosperują bez stałego zatrudnienia.

Tabela 1

Co, zdaniem Pana(i), obecnie decyduje o tym, że ludzie nie mają pracy, są bezrobotni? Czy dlatego nie mają pracy, że:	Odsetki odpowiedzi twierdzących według terminów badań		
	III '03	III '04	III '05
- nie ma miejsc pracy	97	97	95
- ukończyli szkoły, po których nie ma pracy	68	79	64
- nie mają potrzebnych kwalifikacji	38	60	49
- opłaca im się pracować „na czarno”	43	55	48
- mogą liczyć na pomoc rodziny	31	31	41
- opłaca się im korzystać z zasiłków, pomocy opieki społecznej	24	30	28
- nie szukają pracy	19	29	26
- są niezaradni, nie potrafią szukać pracy	18	35	24
- dobrze sobie radzą finansowo bez stałej pracy	9	13	13
W tabeli pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”			

Niektóre opinie są wyraźnie zróżnicowane społecznie. Okazuje się, że im lepsze położenie społeczne badanych (tzn. im wyższe wykształcenie, lepsza sytuacja materialna i młodszy wiek), tym częstsze dostrzeganie przyczyn utrzymywania się bezrobocia w istnieniu szarej strefy umożliwiającej bezrobotnym pracę „na czarno” oraz w niezaradności osób poszukujących pracy. Ludzie młodzi, a szczególnie uczniowie i studenci, częściej niż inni zwracają ponadto uwagę na takie cechy i postawy bezrobotnych, jak: brak odpowiednich kwalifikacji, gotowość do korzystania ze wsparcia rodziny, skłonność do wykorzystywania systemu instytucjonalnego oparcia społecznego (co również częściej podkreślają osoby żyjące w dobrych warunkach materialnych) oraz brak motywacji do poszukiwania pracy. Należy też podkreślić, że badani, którzy sami doświadczają bezrobocia, zasadniczo nie różnią się od innych w swoich poglądach na przyczyny jego trwania.

OPINIE O SPOŁECZNYCH SKUTKACH BEZROBOCIA

Ankietowani w pełni zdają sobie sprawę z tego, że bezrobocie negatywnie odbija się na wielu sferach życia bezrobotnych, ich rodzin, a także osób zatrudnionych. Proszeni o wskazanie trzech najgroźniejszych jego następstw, dzielą swoje wskazania niemal równomiernie na większość czynników uwzględnionych w badaniu.

Tabela 2

Bezrobocie powoduje różne skutki. Z podanej listy proszę wybrać trzy, Pana(i) zdaniem, najgorsze skutki bezrobocia	Wskazania respondentów według terminów badań		
	III '03	III '04	III '05
	w procentach		
Ludzie, którzy nie mają pracy, są przygnębieni i tracą chęć do życia	43	48	40
Ludzie godzą się na wyzysk, złe traktowanie w pracy, aby ją tylko utrzymać	37	33	40
Rodziny osób bezrobotnych ubożeją	45	36	38
Ludzie godzą się na niskie zarobki, aby tylko mieć pracę	35	40	36
Ludzie, którzy nie mają pracy, łatwiej wchodzi w konflikt z prawem, wzrasta przestępczość	38	35	32
Rodziny osób bezrobotnych ulegają skłóceniu, rozbiciu	33	34	29
Młodzi ludzie po ukończeniu szkół nie mogą rozpocząć samodzielnego, dorosłego życia	30	25	29
Ludzie muszą pracować „na czarno”, bez uprawnień socjalnych, np. bez prawa do emerytury, ubezpieczeń zdrowotnych, urlopu	24	27	28
Ludzie, którzy żyją z zasiłków dla bezrobotnych, odzwyczajają się od pracy	10	15	16
Trudno powiedzieć	0	0	2
Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazywać różne skutki bezrobocia			

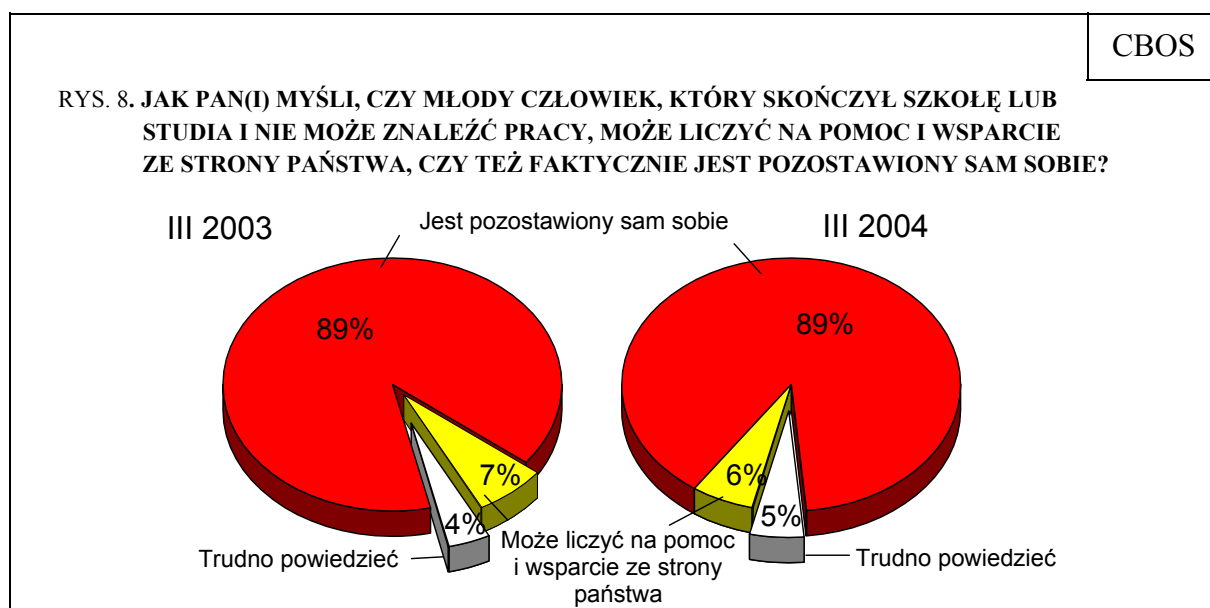
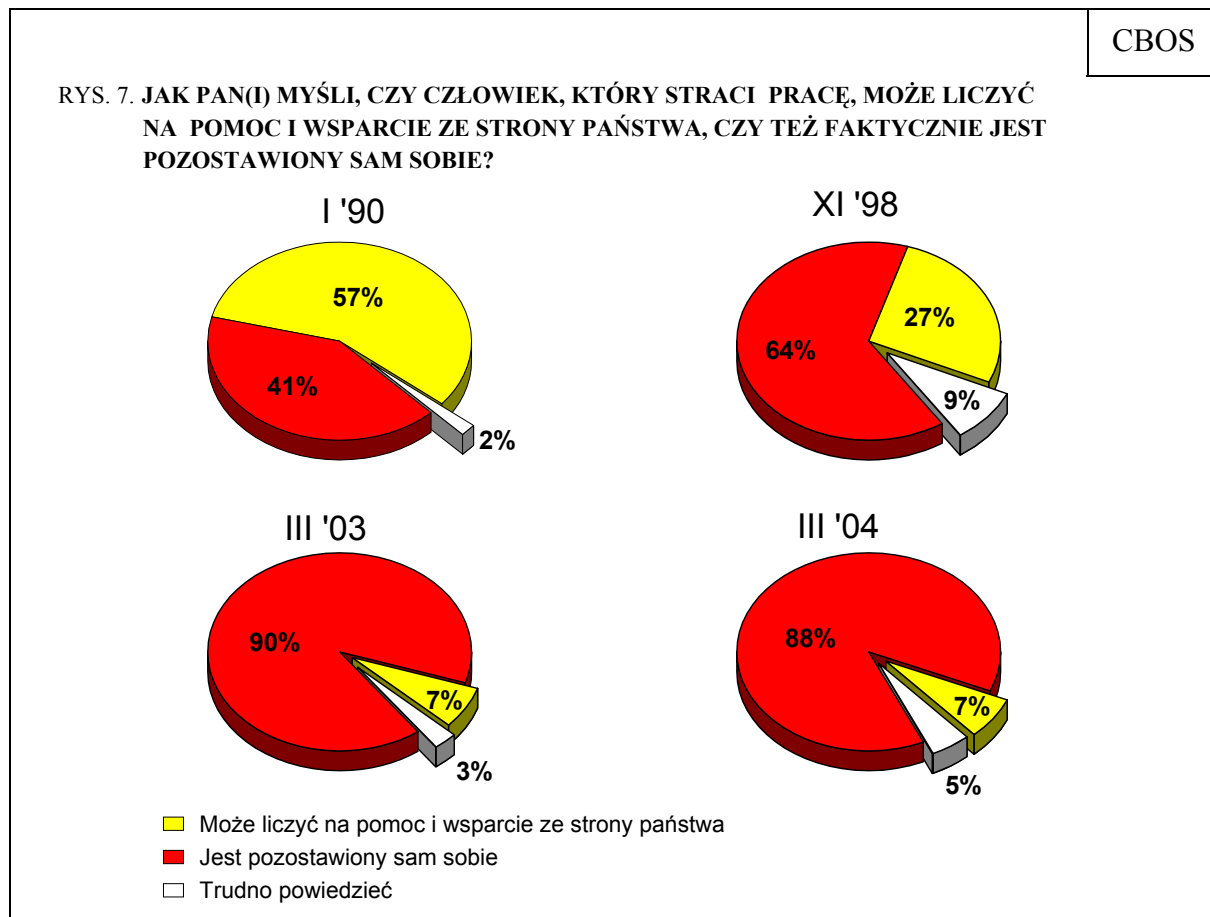
Zły stan psychiczny osób pozostających bez pracy - przygnębienie, utrata chęci do życia (40%) - to jeden z najczęściej wymienianych skutków bezrobocia. Równie często ankietowani podkreślają jego negatywny wpływ na pracujących, którzy z obawy przed utratą zatrudnienia godzą się na wyzysk, złe traktowanie w pracy (40%). Niepokoi ich także to, że ludzie zagrożeni bezrobociem zgadzają się na niskie zarobki (36%). Za niebezpieczne uznają respondenci ponadto ubożenie rodzin dotkniętych bezrobociem (38%) oraz ich dezintegrację (29%). Dostrzegają też podatność bezrobotnych na konflikt z prawem i niebezpieczeństwo wzrostu przestępczości (32%). Podkreślają, że brak zatrudnienia zmusza ludzi do szukania nielegalnej pracy „na czarno”, bez uprawnień socjalnych (28%). Dostrzegają też szkodliwy wpływ bezrobocia na życie ludzi młodych, którzy bez pracy nie mają szans na usamodzielnienie (29%). Zdecydowanie najmniej groźne wydaje im się to, że żyjący z zasiłków bezrobotni odzwyczajają się od pracy (16%).

Tegoroczne opinie są w zasadzie zbliżone do deklarowanych w ubiegłych dwóch latach. Jednak wyraźnie widać, że ostatnio przybyło badanych, którzy do najgorszych skutków bezrobocia zaliczają konieczność godzenia się pracowników na wyzysk, złe traktowanie w pracy. Szczególnie uwrażliwieni na tę sprawę są ludzie młodzi (w wieku od 18 do 34 lat) - połowa z nich uznaje wyzysk w pracy za najgorszy skutek bezrobocia. Na drugim miejscu młodzież stawia konieczność godzenia się na niskie zarobki (40% wskazań), a na trzecim - szkodliwy wpływ bezrobocia na życie młodego pokolenia oraz na stan psychiczny osób pozbawionych pracy (po 37%). Ten ostatni czynnik jest szczególnie podkreślany przez bezrobotnych (46%), którzy ponadto za najgorsze następstwo bezrobocia uznają konieczność godzenia się na niskie zarobki (46%) oraz na wyzysk, złe traktowanie w pracy (39%).

OPARCIE SPOŁECZNE - CZY BEZROBOTNI SĄ POZOSTAWIENI SAMYM SOBIE?

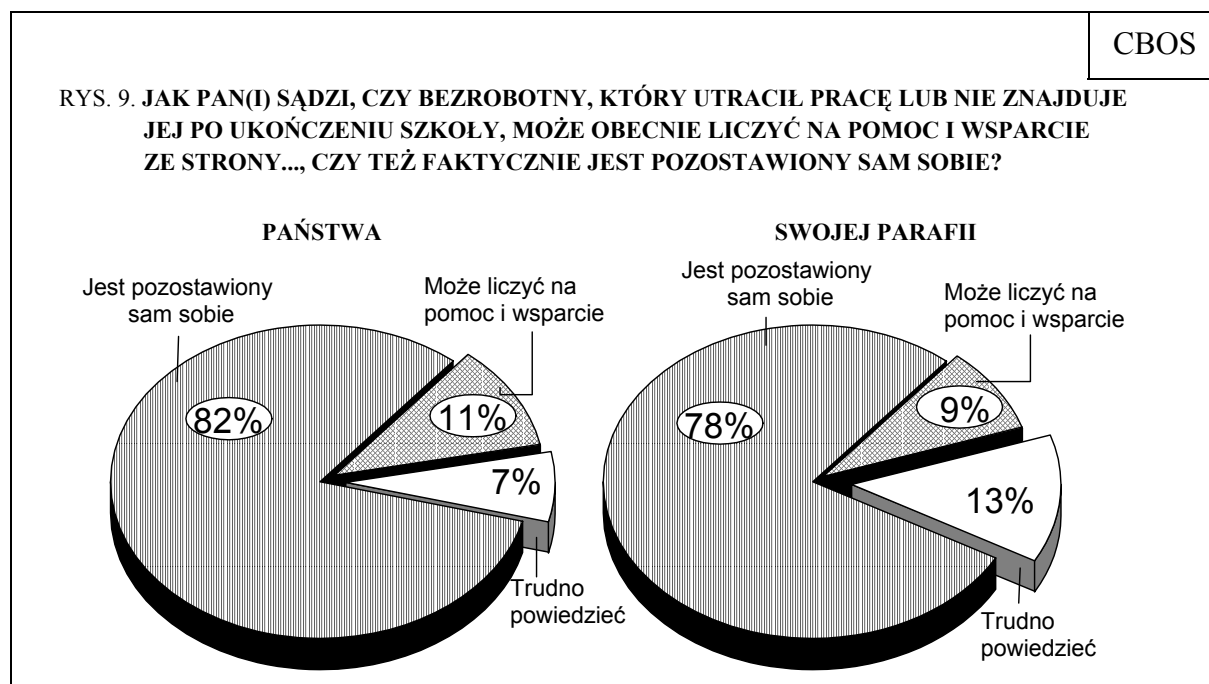
Z naszych badań wynika, że społeczeństwo bardzo krytycznie ocenia stosunek państwa do bezrobotnych. Powszechna jest opinia, że zarówno ci, którzy utracili zatrudnienie, jak i absolwenci szkół i uczelni pozbawieni szans na rozpoczęcie pracy zawodowej, w tej trudnej sytuacji życiowej nie mogą liczyć na państwo. U progu przemian Polacy zupełnie inaczej oceniali rolę państwa. W roku 1990, kiedy bezrobocie było jeszcze niskie, ponad połowa ankietowanych wierzyła w to, że państwo zapewni bezrobotnym bezpieczeństwo socjalne. Osiem lat później, po trudnych doświadczeniach związanych z pierwszą falą

bezrobocia, już tylko ponad jedna czwarta badanych uważała, że w przypadku utraty pracy można liczyć na państwo. Wraz z gwałtownym wzrostem bezrobocia w kolejnych latach niemal dla wszystkich Polaków stało się oczywiste, że państwo nie wypełnia swych obowiązków wobec obywateli, których dotknęło bezrobocie.

Marcowy sondaż potwierdza, że Polacy nadal bardzo krytycznie oceniają stosunek państwa do bezrobotnych, chociaż opinie na ten temat są teraz nieco lepsze niż w ostatnich dwóch latach. Obecnie co dziewiąty ankietowany (11%, wzrost wskazań o 4 punkty) twierdzi, że bezrobotny, który stracił pracę lub nie znajduje jej po ukończeniu szkoły, może liczyć na pomoc ze strony organizacji państwowych. Jednak zdecydowana większość zaprzecza temu.

Ponieważ pytanie o stosunek do bezrobotnych rozszerzyliśmy ostatnio o inne instytucje i kręgi społeczne², możemy stwierdzić, że niemal równie źle jak państwo oceniane są parafie - zaledwie dziewięciu ankietowanych na stu (9%) uważa, że zapewniają one pomoc osobom bezrobotnym mieszkającym na terenie ich oddziaływania, powszechne natomiast jest przekonanie, że społeczność parafialna nie interesuje się ich losem³.

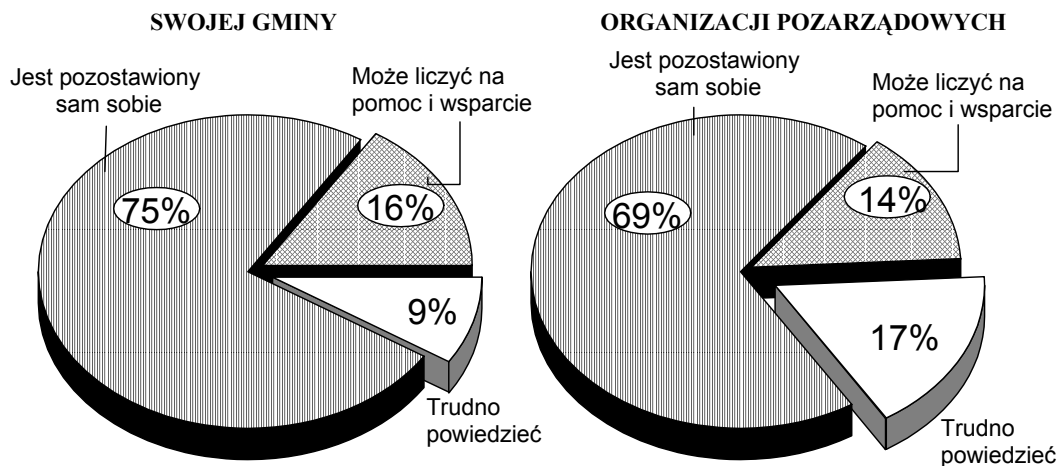

Nieco lepsze opinie mają badani na temat organizacji pozarządowych oraz władz samorządowych gminy, jednak również one przez większość badanych postrzegane są jako instytucje obojętne na los osób dotkniętych bezrobociem.

² Zob. też komunikat CBOS „Opinie o pomocy społecznej ze środków publicznych”, sierpień 2004 (oprac. W. Dereżyński).

³ Zob. komunikaty CBOS: „Co łączy Polaków z parafią?” oraz „Polacy o parafii działającej w ich miejscu zamieszkania”, marzec 2005 (oprac. B. Wciórka).

RYS. 10. JAK PAN(I) SĄDZI, CZY BEZROBOTNY, KTÓRY UTRACIŁ PRACĘ LUB NIE ZNAJDUJE JEJ PO UKOŃCZENIU SZKOŁY, MOŻE OBECNIE LICZYĆ NA POMOC I WSPARCIE ZE STRONY..., CZY TEŻ FAKTYCZNIE JEST POZOSTAWIONY SAM SOBIE?

Ze stosunkowo pozytywną oceną spotykają się natomiast nieformalne kręgi przyjaciół i znajomych, które ponad połowa ankietowanych (54%) uznaje za środowisko zapewniające oparcie społeczne bezrobotnym, choć co trzeci uważa, że bezrobotni są pozostawieni sami sobie nawet przez tak bliskie osoby. Zrozumiałe, że zdecydowanie najlepiej wypada w tym kontekście rodzina. Przekonanie, że można na nią liczyć w tak traumatycznym doświadczeniu, jest niemal powszechne (80%).

RYS. 11. JAK PAN(I) SĄDZI, CZY BEZROBOTNY, KTÓRY UTRACIŁ PRACĘ LUB NIE ZNAJDUJE JEJ PO UKOŃCZENIU SZKOŁY, MOŻE OBECNIE LICZYĆ NA POMOC I WSPARCIE ZE STRONY..., CZY TEŻ FAKTYCZNIE JEST POZOSTAWIONY SAM SOBIE?

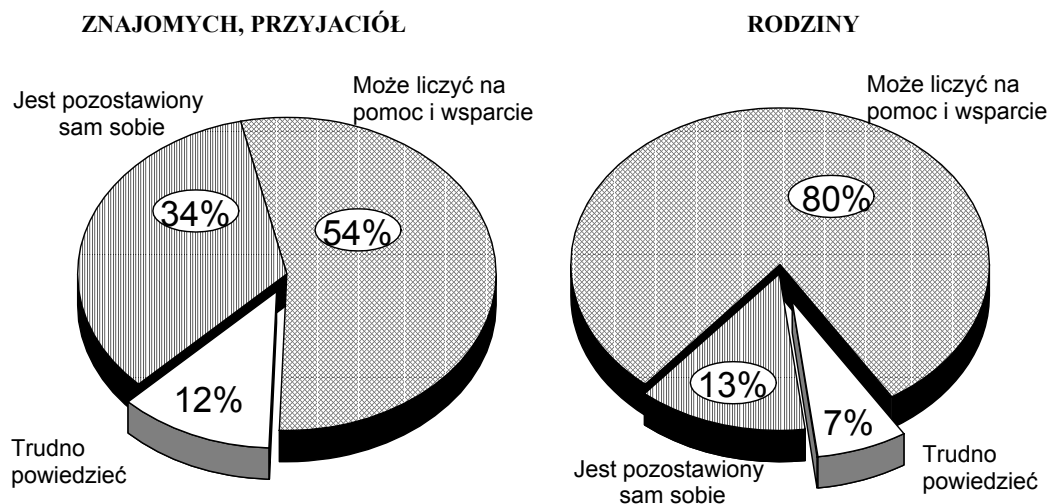

Tabela 3

Jak Pan(i) sądzi, czy bezrobotny, który utracił pracę lub nie znajduje jej po ukończeniu szkoły, może obecnie liczyć na pomoc i wsparcie ze strony..., czy też faktycznie jest pozostawiony sam sobie?	Może liczyć na pomoc i wsparcie	Jest pozostawiony sam sobie	Opinie netto*
	w procentach		
- rodziny	80	13	+ 67
- znajomych, przyjaciół	54	34	+ 20
- organizacji pozarządowych	14	69	- 55
- swojej gminy	16	75	- 59
- swojej parafii	9	78	- 69
- państwa	11	82	- 71

* Różnica odsetków odpowiedzi: „może liczyć na pomoc i wsparcie” oraz „jest pozostawiony sam sobie”
W tabeli pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Z odpowiedzi badanych wyłania się ostatecznie taki oto obraz oparcia, jakie społeczeństwo oferuje bezrobotnym. Według ankietowanych, gwarantem bezpieczeństwa socjalnego osób dotkniętych bezrobociem jest głównie rodzina oraz - w znacznie mniejszym stopniu - krąg znajomych, przyjaciół. Pozostałe instytucje odgrywają, zdaniem respondentów, znacznie mniej istotną rolę - z obliczeń wynika, że zaledwie co trzeci (31%) wskazuje którąś z nich jako źródło społecznego oparcia dla bezrobotnych. Okazuje się ponadto, że ankietowani równie często uważają, iż bezrobotnym pomagają instytucje państwowe i gminne (20% wskazań) oraz organizacje pozarządowe i parafie (19% wskazań). Inaczej mówiąc, ich zdaniem, bezrobotni w takim samym stopniu - niewielkim zresztą - mogą liczyć na wsparcie zarówno ze strony władz (państwowych i samorządowych), jak ze strony organizacji społecznych. Trzeba przy tym podkreślić, że sporo osób przekonanych jest o całkowitym osamotnieniu bezrobotnych - więcej niż co siódmy badany (15%) uważa, że żadna z sześciu wymienionych instytucji czy grup społecznych nie zapewnia bezrobotnym oparcia społecznego.

Poglądy w tej sprawie są silnie zróżnicowane społecznie (zob. tabele aneksowe). Opinie o pomocy ze strony rodziny oraz kręgu znajomych i przyjaciół, a także organizacji pozarządowych wyraźnie zależą od cech położenia społecznego badanych. Są tym lepsze, im respondenci są młodszy oraz lepiej wykształceni i sytuowani. Okazuje się ponadto, że krąg znajomych oraz organizacje pozarządowe najgorzej oceniane są na wsi, a im większe miasto, tym na ogół lepsze opinie o ich stosunku do bezrobotnych. Gminne władze samorządowe najgorzej oceniane są właśnie w największych miastach, natomiast najlepiej wypadają

w opiniach ludzi młodych, szczególnie uczniów i studentów, którzy także nieco mniej krytycznie niż inni oceniają rolę państwa w organizowaniu bezrobotnym oparcia społecznego.

Polacy niezmiennie bardzo krytycznie wypowiadają się o sytuacji panującej na krajowym rynku pracy oraz na rynkach lokalnych. Powszechny jest także brak nadziei na rychłą poprawę w tej dziedzinie.

Przyczyn utrzymywania się bezrobocia badani upatrują przede wszystkim w czynnikach strukturalnych, głównie makroekonomicznych, kształtujących sytuację na rynku pracy oraz - w mniejszym stopniu - w niedostosowaniu systemu edukacji i kwalifikacji ludzi do potrzeb tego rynku, a także w opłacalności pracy „na czarno”. Częściej niż w latach ubiegłych podkreślają, że trwaniu bezrobocia sprzyja pomoc, jaką bezrobotnym zapewniają rodziny (co może osłabiać ich motywację do poszukiwania pracy). Za mniej ważne uznają natomiast różne cechy i postawy bezrobotnych, takie jak: skłonność do wykorzystywania systemu instytucjonalnego oparcia społecznego, brak motywacji do poszukiwania pracy oraz niezaradność w tej dziedzinie.

Polacy w pełni zdają sobie sprawę z tego, że bezrobocie negatywnie odbija się na wielu sferach życia bezrobotnych, ich rodzin, a także osób zatrudnionych. Najczęściej podkreślają jego negatywny wpływ na stan psychiczny ludzi pozostających bez pracy oraz na postawy pracowników, którzy z obawy przed utratą zatrudnienia godzą się na wyzysk, złe traktowanie w pracy. Niepokoi ich także to, że ludzie zagrożeni bezrobociem godzą się na niskie zarobki. Za niebezpieczne uznają ponadto ubożenie i dezintegrację rodzin dotkniętych bezrobociem, a także podatność osób niemających pracy na wchodzenie w konflikt z prawem. Do najgorszych skutków bezrobocia zaliczają także to, że brak zatrudnienia zmusza do szukania nielegalnej pracy „na czarno”, bez uprawnień socjalnych, a ludziom młodym uniemożliwia usamodzielnienie.

Niezmiennie krytycznie oceniany jest stosunek państwa do bezrobotnych. Powszechna jest opinia, że zarówno ci, którzy utracili zatrudnienie, jak i absolwenci szkół i uczelni pozbawieni szans na rozpoczęcie pracy zawodowej, w tej trudnej sytuacji życiowej są pozostawieni samym sobie i nie mogą liczyć na pomoc państwa. Okazuje się ponadto, że

równie negatywnie jak państwo postrzegana jest parafia działająca w miejscu zamieszkania bezrobotnych. Nieco lepiej w opinii ankietowanych wypadają gminne władze samorządowe oraz organizacje pozarządowe. Stosunkowo pozytywnie oceniane są natomiast kręgi znajomych i przyjaciół, lecz tak naprawdę w opinii badanych głównym gwarantem bezpieczeństwa socjalnego osób bezrobotnych pozostaje rodzina.

Opracowała

Bogna WCIÓRKA

A N E K S

Tabela 1. Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub w okolicy? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie: 1 - bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę; 2 - można wprawdzie znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią; 3 - trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę; 4 - nie można znaleźć żadnej pracy

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	1	22	46	29	2	1024
Płeć						
Mężczyźni	1	24	47	25	3	487
Kobiety	0	20	45	33	2	537
Wiek						
18-24 lat	1	28	51	19	2	157
25-34	0	36	41	22	2	184
35-44	1	26	44	27	2	158
45-54	1	16	48	35	1	226
55-64	1	17	38	40	4	130
65 lat i więcej	1	8	52	35	5	169
Miejsce zamieszkania						
Wieś	0	13	45	40	2	377
Miasto do 20 tys.	0	11	53	36	0	127
20-100 tys.	1	14	53	30	2	201
101-500 tys.	1	30	47	18	4	194
501 tys.i więcej mieszk.	2	59	28	9	3	125
Wykształcenie						
Podstawowe	0	13	42	42	3	292
Zasadnicze zawodowe	0	17	50	31	1	261
Średnie	1	27	47	23	1	357
Wyższe	0	39	44	12	5	114
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	0	43	40	8	9	64
Prac.umysł.niż.szczebła	1	25	48	25	1	92
Pracownicy fiz.- umysł.	0	33	52	15	0	90
Robotnicy wykwalifikowani	0	35	45	20	1	73
Robotnicy niewykwalifik.	4	11	50	35	0	61
Rolnicy	0	16	38	44	2	54
Pracujący na własny rach.	2	45	29	23	0	30
Bierni zawodowo						
Renciści	0	13	40	44	3	112
Emeryci	0	10	51	34	5	215
Uczniowie i studenci	1	35	51	12	1	76
Bezrobotni	0	13	45	42	0	120
Gospodynie domowe i inni	0	31	39	30	0	38
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	1	26	49	24	0	152
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	0	21	58	19	1	67
sekt. pryw. poza rolnict.	2	38	39	18	3	187
prywatnym gosp. rolnym	0	18	38	40	4	70
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	0	7	50	42	1	159
301-500	1	23	46	30	1	176
501-900	0	22	49	26	2	234
901-1200	0	33	49	16	3	87
Powyżej 1200 zł	4	24	44	18	10	58
Ocena własnych war. mater.						
Złe	0	10	48	40	3	316
Średnie	1	23	44	30	2	455
Dobre	1	35	47	15	2	253
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	0	18	40	38	3	78
Raz w tygodniu	1	19	47	31	2	504
1-2 razy w miesiącu	0	27	48	24	1	163
Kilka razy w roku	2	22	43	30	3	191
W ogóle nie uczestniczy	0	29	48	20	4	86
Poglądy polityczne						
Lewica	1	20	48	29	3	135
Centrum	1	23	48	26	2	281
Prawica	1	30	42	25	2	261
Trudno powiedzieć	0	15	47	36	2	344

Tabela 2. Bezrobocie powoduje różne skutki. Z podanej listy proszę wybrać trzy, Pana(i) zdaniem, najgorsze skutki bezrobocia: 1 - rodziny osób bezrobotnych ubożeją; 2 - rodziny osób bezrobotnych ulegają skłóceniu, rozbięciu; 3 - ludzie, którzy żyją z zasiłków dla bezrobotnych, odzwyczajają się od pracy; 4 - ludzie, którzy nie mają pracy, są przygnębieni i tracą chęć do życia; 5 - ludzie godzą się na niskie zarobki, aby tylko mieć pracę; 6 - ludzie muszą pracować „na czarno”, bez uprawnień socjalnych, np. bez prawa do emerytury, ubezpieczeń zdrowotnych, urlopu; 7 - ludzie, którzy nie mają pracy, łatwiej wchodzą w konflikt z prawem, wzrasta przestępczość; 8 - młodzi ludzie po ukończeniu szkół nie mogą rozpocząć samodzielnego, dorosłego życia

(%)

	1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem	38	29	16	40	36	28	32	29
Płeć								
Mężczyźni	40	30	18	36	37	28	34	28
Kobiety	37	28	14	44	35	29	31	30
Wiek								
18-24 lat	26	19	22	37	41	32	36	37
25-34	35	29	19	33	40	38	26	29
35-44	39	29	16	39	40	36	34	23
45-54	48	32	12	45	32	20	29	28
55-64	36	31	14	47	34	27	33	31
65 lat i więcej	42	33	14	39	30	19	37	27
Miejsce zamieszkania								
Wieś	40	26	16	36	38	28	28	30
Miasto do 20 tys.	32	26	20	48	40	25	37	25
20-100 tys.	40	32	16	44	31	24	35	25
101-500 tys.	36	33	15	37	35	34	34	30
501 tys.i więcej mieszk.	39	29	11	42	37	29	33	35
Wykształcenie								
Podstawowe	41	32	14	39	37	23	31	27
Zasadnicze zawodowe	38	30	19	43	39	29	31	27
Średnie	36	27	15	41	35	31	32	30
Wyższe	40	26	17	35	31	31	40	36
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier.,inteligencja	33	35	23	34	24	29	44	35
Prac.umysł.niż.szczebła	39	33	21	34	30	33	35	30
Pracownicy fiz.- umysł.	41	24	14	43	43	31	24	26
Robotnicy wykwalifikowani	39	27	22	39	43	35	25	30
Robotnicy niewykwalifik.	37	32	14	47	53	19	22	20
Rolnicy	44	25	14	40	32	34	17	39
Pracujący na własny rach.	43	24	15	40	33	19	39	32
Bierni zawodowo								
Renciści	45	35	10	48	31	20	28	31
Emeryci	41	31	13	42	31	21	37	26
Uczniowie i studenci	27	22	26	26	34	34	40	39
Bezrobotni	30	25	12	46	46	35	35	20
Gospodynie domowe i inni	42	22	13	24	42	39	27	35
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	38	34	16	38	34	28	35	31
spółce właścicieli								
prywatnych i państwa	41	25	17	43	44	20	26	30
sekt. pryw. poza rolnict.	38	26	21	37	38	33	28	30
prywatnym gosp. rolnym	46	27	14	37	35	33	21	39
Dochody na jedną osobę								
Do 300 zł	40	33	16	45	37	26	28	28
301-500	41	26	14	36	39	34	27	31
501-900	38	27	15	43	39	25	38	27
901-1200	34	36	23	44	34	21	36	28
Powyżej 1200 zł	33	31	27	39	24	23	31	35
Ocena własnych war. mater.								
Złe	40	35	14	44	31	24	30	27
Średnie	40	25	14	38	41	31	31	28
Dobre	33	27	22	39	35	29	36	33
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	41	35	17	34	31	27	40	29
Raz w tygodniu	39	27	14	43	37	28	33	29
1-2 razy w miesiącu	35	33	17	38	38	27	31	30
Kilka razy w roku	39	27	21	37	34	32	27	34
W ogóle nie uczestniczy	37	28	12	38	37	24	35	20
Poglądy polityczne								
Lewica	38	27	18	41	33	27	42	26
Centrum	38	27	19	40	44	28	32	25
Prawica	38	35	15	37	32	29	33	33
Trudno powiedzieć	39	26	13	42	35	29	27	30

(continued)

Tabela 2 (cd.). Bezrobocie powoduje różne skutki. Z podanej listy proszę wybrać trzy, Pana(i) zdaniem, najgorsze skutki bezrobocia: 9 - ludzie godzą się na wyzysk, złe traktowanie w pracy, aby ją tylko utrzymać

(%)

	9	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	40	2	1025
Płeć			
Mężczyźni	37	2	488
Kobiety	43	1	537
Wiek			
18-24 lat	48	1	157
25-34	47	1	184
35-44	36	1	158
45-54	40	2	226
55-64	39	1	130
65 lat i więcej	32	5	170
Miejsce zamieszkania			
Wieś	40	2	378
Miasto do 20 tys.	38	2	127
20-100 tys.	39	3	201
101-500 tys.	41	0	194
501 tys.i więcej mieszk.	43	0	125
Wykształcenie			
Podstawowe	34	4	293
Zasadnicze zawodowe	38	1	261
Średnie	47	1	357
Wyższe	43	0	114
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	44	0	64
Prac.umysł.niż.szczebła	44	0	92
Pracownicy fiz.- umysł.	45	1	90
Robotnicy wykwalifikowani	34	0	73
Robotnicy niewykwalifik.	43	2	61
Rolnicy	40	3	54
Pracujący na własny rach.	38	4	30
Bierni zawodowo			
Renciści	40	2	112
Emeryci	34	4	216
Uczniowie i studenci	49	0	76
Bezrobotni	39	1	120
Gospodynie domowe i inni	42	3	38
Pracuje w:			
inst. państw., publicznej	39	1	152
spółce właścicieli			
prywatnych i państwa	51	0	67
sekt. pryw. poza rolnict.	41	1	187
prywatnym gosp. rolnym	37	2	70
Dochody na jedną osobę			
Do 300 zł	34	1	159
301-500	44	1	178
501-900	38	2	234
901-1200	44	0	87
Powyżej 1200 zł	43	4	58
Ocena własnych war. mater.			
Złe	40	2	317
Średnie	40	2	455
Dobre	41	1	253
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	36	1	78
Raz w tygodniu	38	2	504
1-2 razy w miesiącu	43	0	163
Kilka razy w roku	44	2	192
W ogóle nie uczestniczy	46	4	86
Poglądy polityczne			
Lewica	39	1	135
Centrum	41	0	281
Prawica	42	1	263
Trudno powiedzieć	39	3	344

Tabela 3. Jak Pan(i) sądzi, czy bezrobotny, który utracił pracę lub nie znajduje jej po ukończeniu szkoły, może obecnie liczyć na pomoc i wsparcie ze strony państwa, czy też faktycznie jest pozostawiony sam sobie?
1 - Może liczyć na pomoc i wsparcie; 2 - Jest pozostawiony sam sobie

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	11	82	7	1023
Płeć				
Mężczyźni	11	82	7	487
Kobiety	10	81	8	537
Wiek				
18-24 lat	14	80	6	155
25-34	14	83	3	184
35-44	10	83	7	158
45-54	10	84	6	226
55-64	10	81	9	130
65 lat i więcej	6	78	15	170
Miejsce zamieszkania				
Wieś	11	80	9	377
Miasto do 20 tys.	7	90	2	127
20-100 tys.	12	79	9	201
101-500 tys.	14	81	6	194
501 tys.i więcej mieszk.	6	85	9	125
Wykształcenie				
Podstawowe	11	77	12	293
Zasadnicze zawodowe	6	89	4	261
Średnie	12	81	6	355
Wyższe	15	78	7	114
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	11	85	5	64
Prac.umysł.niż.szczebla	14	82	4	92
Pracownicy fiz.- umysł.	14	80	5	90
Robotnicy wykwalifikowani	10	85	5	73
Robotnicy niewykwalifik.	10	83	7	61
Rolnicy	4	89	6	54
Pracujący na własny rach.	26	70	4	30
Bierni zawodowo				
Renciści	10	80	10	112
Emeryci	8	80	13	216
Uczniowie i studenci	16	76	8	74
Bezrobotni	9	87	4	120
Gospodynie domowe i inni	8	81	11	38
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	12	86	2	152
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	9	85	6	67
sekt. pryw. poza rolnict.	16	80	4	187
prywatnym gosp. rolnym	7	85	7	70
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	11	83	5	157
301-500	14	80	6	178
501-900	8	85	7	234
901-1200	10	83	7	87
Powyżej 1200 zł	16	79	5	58
Ocena własnych war. mater.				
Złe	9	84	7	317
Średnie	10	83	8	453
Dobre	14	78	8	253
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	7	86	6	78
Raz w tygodniu	11	81	8	503
1-2 razy w miesiącu	15	79	7	163
Kilka razy w roku	11	83	6	192
W ogóle nie uczestniczy	7	83	9	86
Poglądy polityczne				
Lewica	11	82	7	135
Centrum	11	84	5	281
Prawica	14	81	5	263
Trudno powiedzieć	8	81	11	342

Tabela 4. Jak Pan(i) sądzi, czy bezrobotny, który utracił pracę lub nie znajduje jej po ukończeniu szkoły, może obecnie liczyć na pomoc i wsparcie ze strony **swojej parafii**, czy też faktycznie jest pozostawiony sam sobie?
1 - Może liczyć na pomoc i wsparcie; 2 - Jest pozostawiony sam sobie

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	9	78	13	1023
Płeć				
Mężczyźni	8	79	13	487
Kobiety	10	77	13	537
Wiek				
18-24 lat	10	75	15	155
25-34	8	79	13	184
35-44	6	85	9	158
45-54	9	81	10	226
55-64	10	77	13	130
65 lat i więcej	13	69	18	170
Miejsce zamieszkania				
Wieś	6	86	8	377
Miasto do 20 tys.	6	88	6	127
20-100 tys.	9	75	16	201
101-500 tys.	17	66	17	194
501 tys.i więcej mieszk.	13	65	23	125
Wykształcenie				
Podstawowe	10	77	13	293
Zasadnicze zawodowe	9	84	8	261
Średnie	7	76	16	355
Wyższe	16	70	14	114
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier.,inteligencja	16	71	12	64
Prac.umysł.niż.szczebla	6	82	12	92
Pracownicy fiz.- umysł.	6	82	12	90
Robotnicy wykwalifikowani	7	77	16	73
Robotnicy niewykwalifik.	11	80	9	61
Rolnicy	2	90	8	54
Pracujący na własny rach.	16	61	22	30
Bierni zawodowo				
Renciści	8	82	11	112
Emeryci	13	72	14	216
Uczniowie i studenci	12	70	18	74
Bezrobotni	7	85	8	120
Gospodynie domowe i inni	4	75	22	38
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	10	81	9	152
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	5	85	10	67
sekt. pryw. poza rolnict.	10	75	15	187
prywatnym gosp. rolnym	3	88	9	70
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	4	90	6	157
301-500	13	76	11	178
501-900	8	80	12	234
901-1200	8	74	18	87
Powyżej 1200 zł	10	74	17	58
Ocena własnych war. mater.				
Złe	7	81	12	317
Średnie	9	77	14	453
Dobre	13	75	12	253
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	17	75	8	78
Raz w tygodniu	10	78	12	503
1-2 razy w miesiącu	10	79	11	163
Kilka razy w roku	4	77	19	192
W ogóle nie uczestniczy	8	80	12	86
Poglądy polityczne				
Lewica	7	77	16	135
Centrum	8	82	10	281
Prawica	19	70	11	263
Trudno powiedzieć	4	81	15	342

Tabela 5. Jak Pan(i) sądzi, czy bezrobotny, który utracił pracę lub nie znajduje jej po ukończeniu szkoły, może obecnie liczyć na pomoc i wsparcie ze strony **swojej gminy**, czy też faktycznie jest pozostawiony sam sobie?
1 - Może liczyć na pomoc i wsparcie; 2 - Jest pozostawiony sam sobie

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	16	75	9	1023
Płeć				
Mężczyźni	15	76	9	487
Kobiety	17	74	9	537
Wiek				
18-24 lat	24	68	8	155
25-34	21	74	5	184
35-44	13	78	9	158
45-54	15	78	7	226
55-64	15	77	8	130
65 lat i więcej	11	75	15	170
Miejsce zamieszkania				
Wieś	19	72	9	377
Miasto do 20 tys.	16	80	4	127
20-100 tys.	15	77	8	201
101-500 tys.	17	73	10	194
501 tys.i więcej mieszk.	12	79	9	125
Wykształcenie				
Podstawowe	19	70	11	293
Zasadnicze zawodowe	15	78	7	261
Średnie	14	78	8	355
Wyższe	19	75	6	114
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	19	73	9	64
Prac.umysł.niż.szczebła	19	77	4	92
Pracownicy fiz.- umysł.	12	78	10	90
Robotnicy wykwalifikowani	22	70	8	73
Robotnicy niewykwalifik.	20	74	6	61
Rolnicy	14	74	12	54
Pracujący na własny rach.	25	71	4	30
Bierni zawodowo				
Renciści	14	77	9	112
Emeryci	12	76	12	216
Uczniowie i studenci	30	63	7	74
Bezrobotni	12	84	4	120
Gospodynie domowe i inni	18	69	13	38
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	14	82	4	152
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	14	78	7	67
sekt. pryw. poza rolnict.	21	71	7	187
prywatnym gosp. rolnym	21	69	10	70
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	17	77	6	157
301-500	18	75	7	178
501-900	14	79	7	234
901-1200	9	85	7	87
Powyżej 1200 zł	27	65	9	58
Ocena własnych war. mater.				
Złe	16	77	7	317
Średnie	15	75	9	453
Dobre	19	72	9	253
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	18	73	8	78
Raz w tygodniu	18	74	9	503
1-2 razy w miesiącu	20	73	7	163
Kilka razy w roku	11	80	9	192
W ogóle nie uczestniczy	13	79	7	86
Poglądy polityczne				
Lewica	20	73	7	135
Centrum	13	79	8	281
Prawica	21	74	5	263
Trudno powiedzieć	14	74	12	342

Tabela 6. Jak Pan(i) sądzi, czy bezrobotny, który utracił pracę lub nie znajduje jej po ukończeniu szkoły, może obecnie liczyć na pomoc i wsparcie ze strony **organizacji pozarządowych**, czy też faktycznie jest pozostawiony sam sobie? 1 - Może liczyć na pomoc i wsparcie; 2 - Jest pozostawiony sam sobie

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	14	69	17	1022
Płeć				
Mężczyźni	15	69	16	487
Kobiety	12	70	18	536
Wiek				
18-24 lat	24	63	14	155
25-34	16	68	15	184
35-44	15	77	8	157
45-54	11	73	17	226
55-64	9	71	20	130
65 lat i więcej	7	65	29	170
Miejsce zamieszkania				
Wieś	8	78	14	376
Miasto do 20 tys.	14	75	11	127
20-100 tys.	12	67	21	201
101-500 tys.	19	60	21	194
501 tys.i więcej mieszk.	24	56	20	125
Wykształcenie				
Podstawowe	7	71	22	293
Zasadnicze zawodowe	9	79	11	261
Średnie	18	65	17	354
Wyższe	25	57	18	114
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	32	54	14	64
Prac.umysł.niż.szczebła	19	65	16	92
Pracownicy fiz.- umysł.	20	69	11	90
Robotnicy wykwalifikowani	11	69	19	73
Robotnicy niewykwalifik.	10	81	9	61
Rolnicy	4	78	18	54
Pracujący na własny rach.	22	54	24	30
Bierni zawodowo				
Renciści	3	76	22	112
Emeryci	9	70	22	216
Uczniowie i studenci	30	56	14	74
Bezrobotni	7	83	10	120
Gospodynie domowe i inni	19	49	32	37
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	18	67	16	152
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	15	75	9	67
sekt. pryw. poza rolnict.	23	63	14	187
prywatnym gosp. rolnym	5	78	18	70
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	7	84	9	156
301-500	12	73	15	178
501-900	13	71	16	234
901-1200	18	62	20	87
Powyżej 1200 zł	23	60	16	58
Ocena własnych war. mater.				
Złe	8	78	14	316
Średnie	15	66	20	453
Dobre	19	65	16	253
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	13	67	19	78
Raz w tygodniu	11	72	16	502
1-2 razy w miesiącu	13	71	16	163
Kilka razy w roku	14	66	20	192
W ogóle nie uczestniczy	27	60	13	86
Poglądy polityczne				
Lewica	17	63	19	134
Centrum	12	76	12	281
Prawica	22	63	15	263
Trudno powiedzieć	7	72	21	342

Tabela 7. Jak Pan(i) sądzi, czy bezrobotny, który utracił pracę lub nie znajduje jej po ukończeniu szkoły, może obecnie liczyć na pomoc i wsparcie ze strony **znajomych, przyjaciół**, czy też faktycznie jest pozostawiony sam sobie? 1 - Może liczyć na pomoc i wsparcie; 2 - Jest pozostawiony sam sobie

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	54	34	12	1025
Płeć				
Mężczyźni	56	32	12	488
Kobiety	52	36	12	537
Wiek				
18-24 lat	75	17	8	157
25-34	68	25	8	184
35-44	60	31	9	158
45-54	47	40	13	226
55-64	43	41	16	130
65 lat i więcej	33	47	20	170
Miejsce zamieszkania				
Wieś	48	40	12	378
Miasto do 20 tys.	53	32	15	127
20-100 tys.	52	35	13	201
101-500 tys.	60	29	10	194
501 tys.i więcej mieszk.	67	21	13	125
Wykształcenie				
Podstawowe	40	42	17	293
Zasadnicze zawodowe	52	38	10	261
Średnie	62	27	11	357
Wyższe	69	21	10	114
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	68	24	8	64
Prac.umysł.niż.szczebła	72	21	7	92
Pracownicy fiz.- umysł.	60	31	9	90
Robotnicy wykwalifikowani	57	28	15	73
Robotnicy niewykwalifik.	63	26	12	61
Rolnicy	44	42	15	54
Pracujący na własny rach.	43	33	24	30
Bierni zawodowo				
Renciści	40	46	14	112
Emeryci	35	47	18	216
Uczniowie i studenci	80	15	5	76
Bezrobotni	60	35	6	120
Gospodynie domowe i inni	59	23	17	38
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	62	28	10	152
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	66	26	8	67
sekt. pryw. poza rolnict.	64	24	12	187
prywatnym gosp. rolnym	44	44	11	70
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	49	44	7	159
301-500	52	37	11	178
501-900	56	34	10	234
901-1200	59	28	13	87
Powyżej 1200 zł	61	27	12	58
Ocena własnych war. mater.				
Złe	48	42	10	317
Średnie	51	33	15	455
Dobre	67	25	9	253
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	49	38	13	78
Raz w tygodniu	51	37	13	504
1-2 razy w miesiącu	55	34	10	163
Kilka razy w roku	61	27	12	192
W ogóle nie uczestniczy	61	26	13	86
Poglądy polityczne				
Lewica	57	33	10	135
Centrum	58	33	9	281
Prawica	62	29	9	263
Trudno powiedzieć	44	39	17	344

Tabela 8. Jak Pan(i) sądzi, czy bezrobotny, który utracił pracę lub nie znajduje jej po ukończeniu szkoły, może obecnie liczyć na pomoc i wsparcie ze strony **rodziny**, czy też faktycznie jest pozostawiony sam sobie?
1 - Może liczyć na pomoc i wsparcie; 2 - Jest pozostawiony sam sobie

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	80	13	7	1025
Płeć				
Mężczyźni	81	13	6	488
Kobiety	79	13	8	537
Wiek				
18-24 lat	92	5	3	157
25-34	88	9	4	184
35-44	83	12	5	158
45-54	75	18	7	226
55-64	72	19	9	130
65 lat i więcej	70	17	13	170
Miejsce zamieszkania				
Wieś	79	16	5	378
Miasto do 20 tys.	80	9	10	127
20-100 tys.	76	15	8	201
101-500 tys.	84	11	5	194
501 tys.i więcej mieszk.	83	8	8	125
Wykształcenie				
Podstawowe	72	19	9	293
Zasadnicze zawodowe	76	18	7	261
Średnie	86	9	6	357
Wyższe	93	3	4	114
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	93	2	5	64
Prac.umysł.niż.szczebła	90	5	5	92
Pracownicy fiz.- umysł.	81	17	2	90
Robotnicy wykwalifikowani	81	8	11	73
Robotnicy niewykwalifik.	85	11	3	61
Rolnicy	84	10	6	54
Pracujący na własny rach.	75	14	11	30
Bierni zawodowo				
Renciści	74	20	7	112
Emeryci	70	19	11	216
Uczniowie i studenci	96	4	0	76
Bezrobotni	77	17	6	120
Gospodynie domowe i inni	76	16	7	38
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	82	10	8	152
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	91	5	4	67
sekt. pryw. poza rolnict.	86	9	5	187
prywatnym gosp. rolnym	83	12	5	70
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	73	22	5	159
301-500	80	13	7	178
501-900	81	12	6	234
901-1200	84	12	4	87
Powyżej 1200 zł	93	4	3	58
Ocena własnych war. mater.				
Złe	73	19	8	317
Średnie	80	12	9	455
Dobre	89	9	2	253
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	77	14	9	78
Raz w tygodniu	80	13	7	504
1-2 razy w miesiącu	77	18	5	163
Kilka razy w roku	82	12	7	192
W ogóle nie uczestniczy	84	9	7	86
Poglądy polityczne				
Lewica	78	15	7	135
Centrum	83	11	5	281
Prawica	85	11	4	263
Trudno powiedzieć	74	16	10	344